

דבר העורך

בסכת תשבו שבַּעַת יָמִים

סוכות כהלכה: יסוד הדבר המתבאר בגיליון שלפנינו הוא שמצות נטילת ידים אינה מסתיימת בשפיכת המים בלבד. יש לה סדר שלם: נטילה, ברכה, ניגוב, המוציא ואכילה, וראוי לסמוך ככל האפשר בין שלבי המצוה, עד שגדולי ישראל הקפידו שלא להפסיק ביניהם אלא לצורך הכרחי. משום כך נהגו להשתדל שמקום הנטילה יהיה סמוך למקום הסעודה.

לקראת חג הסוכות בא עיקרון זה לידי ביטוי במיוחד. ברזים ניידים, עמדות נטילת ידים, דליים וכלי נטילה מופיעים סמוך לסוכה. יש המעמידים כיור בפתח הסוכה, יש המקפידים שהניגוב יהיה סמוך למקום האכילה, ויש שאף מתקינים ברז בתוך הסוכה - הכול כדי לקרב את הנטילה ככל האפשר למקום קיום מצות האכילה בסוכה.

אלא שבסוכות מתעוררות שאלות מעשיות: האם ראוי ליטול ידים בתוך הסוכה סמוך למקום האכילה, או מחוצה לה, כפי שיש שטענו - מצד תשבו כעין תדורו אין ליטול בסוכה שהוא כמו הסלון המיועד לאכילה, אלא במטבח? ואם נטל בחוץ - האם ייכנס לסוכה קודם הניגוב או לאחריו?

מתברר שאותם ברזים ניידים ועמדות נטילה, שהפכו לחלק מנוף הסוכות, אינם רק פתרון טכני לנטילת ידים, אלא ביטוי לרצון לקיים את המצוה של נטילת ידים בהיידור ובדקדוק ההלכה, לפי סדר קיום המצוה שהורו חז"ל.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'ברכת הנטילה'

יְצַנְנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם

פתיחה: בגיליון שלפנינו יתבאר מהו הזמן הראוי לברכת על נטילת ידים, ומה טעם הדבר.

האם יש לברך לפני הנטילה או לאחריה? כיצד נחשבת

הברכה "עובר לעשייתך" כאשר

היא נאמרת לאחר הנטילה?

מדוע נהגו לברך דווקא

לאחר סיום הנטילה לפני

ניגוב הידיים? האם ניגוב

הידיים הוא חלק ממצות

הנטילה, ומה הדין אם בירך

רק לאחר שניגב את ידיו?

1. עובר לעשייתך

הכלל: מבואר בגמ' (פסחים דף ז': ק"ט: סוכה דף לט. מגילה דף כא:): שכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתך, כלומר יש לברך קודם המצוה בסמוך לקיומה, ולא לאחריה.

הגמרא מביאה לכך כמה ראיות מן הפסוקים, ש"עובר" פירושו קודם, **שנאמר** (שמואל ב פרק יח פסוק כג) וַיִּבְרַךְ אֶחָיִמֶץ בְּרֹחַ הַפֶּקֶד וַיַּעֲבֹר אֶת הַפּוֹשֵׁי. ו**נאמר** (בראשית פרק

לרגל פרשיות מטות מסעי, העוסקות בגבולות ארץ ישראל, ולקראת א' באב יום ההילולא של

אהרן הכהן, ניתן להשיג במערכת הילכתא את

"מפות הילכתא - גבול צפון וחר ההר", הכוללות

מפות מפורטות, מקורות, ביאורים והסברים

מקיפים.

כמו כן, ניתן להשיג את כל סדרת מפות הילכתא על גבולות ארץ ישראל.

קודם הנטילה) בשם **ספר המקצועות** כתב שלדעת **רבינו חננאל והגאונים** יש לברך תחילה ואחר כך ליטול את הידיים. [אמנם הביא בשם **רבינו תם** שהברכה היא לאחר הנטילה].

וכן משמע מדברי **הרמב"ם** (ברכות פרק ו הלכה ב; תפילה פרק ז הלכה ד), שכתב "כל הנוטל ידיו מברך", פשוט דבריו שנוהג בזה כמו בכל המצוות שמברך קודם עשייתן. וכן מדויק ברמב"ם לגבי ליל הסדר (חמץ ומצה פרק ח הלכות א, ו) שכתב בפירושו: "מברך על נטילת ידים ונוטל ידיו", ומבואר שמברך תחילה ואחר כך נוטל (ביאור הלכה סימן קנח ד"ה מברך קודם).

ו**כתב הבית יוסף** בשם **רבינו ירוחם** (נתיב טז חלק ו דף קמז:), וכן **פסק בשולחן ערוך** (סימן קנח סעיף יא), שיש לברך קודם הנטילה, שכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן. ומכל מקום, המנהג בנטילת ידים לסעודה הוא לשטוף או ליטול תחילה פעם אחת כדי לוודא שהידיים נקיות, ולאחר מכן לברך וליטול את הנטילה כהלכתה. הטעם לכך, שלפעמים ידיו אינן נקיות, כגון שיצא מבית הכסא או שנגע במקומות המכוסים, ולכן נהגו לברך בכל הנטילות לאחר הנטילה (משנ"ב ס"ק מ-מג).

דעת הרמ"א: מנהג העולם, כמבואר **בשבלי הלקט** בשם **רבינו מאיר**, וכן פסק **הרמ"א**, לברך לאחר סיום הנטילה ולפני ניגוב הידיים, משום שהניגוב נחשב לגמר מעשה המצוה, ונמצא שהברכה נאמרת עובר לעשייתן. ואף כאשר שפך רביעית בבת אחת, שלדעת **השולחן ערוך** (סעיף יב) אינו צריך ניגוב כלל, מכל מקום לא חילקו החכמים בתקנתם.

הביאור הלכה (ד"ה מברך קודם) מדייק מלשון **הבית יוסף והשולחן ערוך**, שהרוצה לברך קודם הנטילה רשאי לעשות כן, אם יודע שידייו נקיות. מאידך, מלשון **הטור** משמע שיש לברך דווקא לאחר הנטילה, **והפרי מגדים** כתב, שלברך קודם הנטילה, נחשב "עובר דעובר". הלכה מכריעה הביאור הלכה כדעת הבית יוסף,

לג פסוק ג) והוא עִבְר לְפָנֶיהֶם. ו**נאמר** (מיכה פרק ב פסוק ג) וַיַּעֲבֹר מִלִּפְנֵיהֶם וְד' בְּרָאשָׁם.

טעם התקנה: כתב **הריטב"א** (פסחים דף ז:): בשם **הרי"ט** שני טעמים: א. על ידי הברכה האדם מתקדש תחילה, ומגלה שעושה את המצוה לשם ציווי ה'. ב. הברכה היא עבודת הנפש, וראוי להקדימה לעבודת הגוף שבקיום המצוה.

יוצא מן הכלל: בגמרא מבואר שיש מצוה אחת שבה הברכה נאמרת לאחר קיום המצוה - ברכת הטבילה. הטובל טובל תחילה, ורק לאחר מכן מברך אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה, משום שקודם הטבילה עדיין לא היה ראוי לברך.

2. זמן ברכת על נטילת ידים

אחרי הנטילה: בראשונים מבואר שבנוסף לברכת הטבילה יש מצוות נוספות שבהן אין מברכים לפני קיום המצוה. ונחלקו הראשונים לגבי ברכת על נטילת ידים לסעודה, מתי צריך לברך - אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם.

לדעת **התוספות** (פסחים דף ז: ד"ה על הטבילה; ברכות דף נא. ד"ה מעיקרא) **והרא"ש** (פסחים פרק א סימן י; ברכות פרק ז סימן לד), המנהג הוא ליטול תחילה את הידיים ורק לאחר מכן לברך. הטעם לכך, שלפעמים ידיו של האדם מלוכלכות, כגון שיצא

מבית הכסא (תוספות) או בנטילת ידים של שחרית (רא"ש), ואינו יכול לברך קודם הנטילה. לכן יטול תחילה כדי לנקות את ידיו, ולאחר מכן יברך.

טעם נוסף, שיש לברך לאחר הנטילה ולפני הניגוב, על פי המבואר **בגמרא** (סוטה דף ד:): שכל האוכל לחם בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא. נמצא שהברכה נאמרת עובר לעשייתן של הניגוב, שהוא חלק ממצוות הנטילה.

לפני הנטילה: מאידך, **באור זרוע** (חלק א הלכות נטילת ידים סימן עט, והובא בביאור הלכה ד"ה מברך

שלא בירך על נטילת ידים. שיש מקום לומר, שכיון שבשעת ברכת המוציא עדיין לא נגמרה מצות הנטילה, אין בכוחה של ברכת המוציא להפקיע את חיוב ברכת על נטילת ידים. והניח את הדבר בצריך עיון.

5. חובת ניגוב הידים

לחם טמא: מבואר **בגמרא** (סוטה דף ד:): אמר רבי אבהו, כל האוכל פת בלא ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא, **שנאמר** (יחזקאל פרק ד פסוק יג) "כִּכָּהוּן יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לֶחֶם קִדְמוֹתָם". וכן נפסק **בשולחן ערוך** (סימן קנח סעיף יב), שצריך לנגב את ידיו היטב קודם שיבצע, שהאוכל בלא ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא.

נקיות ממאוס: נחלקו הראשונים בטעם חיוב הניגוב. לדעת **רש"י** (סוטה דף ד: ד"ה כל),

המאירי, הים של שלמה (חולין פרק ח אות לו) **והט"ז** ("ס"ק יג), הטעם הוא משום נקיות, שלא יישארו מים על ידיו, שהם דבר מאוס הנקרא טומאה, וכפי משמעות הפסוק "לחמם טמא".

טומאת אוכלים: לדעת **האור זרוע** (הלכות נטילת ידים סימן עט) בשם **רבינו חננאל** (סוטה דף ד:), והובא **בביאור הלכה** (ד"ה כאלו אוכל), הטעם הוא שהמים שעל ידיו מכשירים את הפת לקבל טומאה, ואם לא ינגב את ידיו תעבור הלחלוחית אל הפת ותוכשר לקבל טומאה. טעם זה שייך גם בנוטל רביעית בבת אחת וגם בנוטל מים שניים.

טומאת הידיים: **בטור ובבית יוסף** מבואר, שחיוב הניגוב הוא משום שהידיים אינן נטהרות מטומאתן לגמרי עד שינגבן. והביאו בשם ספר **שולחן של ארבע** רמז לדבר, ש"לחמם טמא" בגימטריה "בלא ניגוב ידיים", ויש גורסים שהוא נוטריקון: "לח - מים - טמא".

וכתב **המשנה ברורה** ("ס"ק מה), שאף לאחר מים שניים, לכתחילה צריך לנגב כדי להסיר לגמרי את המים הראשונים הטמאים שנותרו על הידיים.

6. מתי לא צריך ניגוב

טבילה: מבואר **בתוספתא** (ידים פרק שני הלכה א), וכן נפסק **בשו"ע** (סימן קנח סעיף יג), שהמטביל את ידיו אינו צריך ניגוב, כיון שאין כאן מים טמאים כלל. ומכל

שרשאי לברך קודם הנטילה, ואין למחות ביד הנוהג, כן, ובלבד שיזהר שהמקום והידיים יהיו נקיים וראויים לברכה.

3. שכח לברך קודם הניגוב

בדיעבד: כתב **הרמ"א** (סעיף יא), שאם שכח לברך קודם הניגוב, רשאי לברך גם לאחר שניגב את ידיו. וביאר **המשנה ברורה** ("ס"ק מד), שאין דינה של ברכת על נטילת ידים כשאר ברכות המצוות, שבהן אם לא בירך עובר לעשייתן, שוב אינו מברך. הטעם, שבנטילת ידים פעמים שאין ראוי לברך קודם הנטילה, מפני שידיו אינן נקיות, ולכן גם לאחר הניגוב לא הפסיד את הברכה.

והוסיף המשנ"ב, שאמנם **הט"ז** ("ס"ק יב) מחמיר וסובר שלאחר הניגוב שוב אינו מברך, אך רוב האחרונים הכריעו כדעת הרמ"א. מכל מקום, לכתחילה יש להיזהר לברך קודם הניגוב. לכן מסיק המשנה ברורה שאין נכון מה שנוהגים מקצת אנשים לומר "שאו ידיכם", ולהשהות את ברכת על נטילת ידים עד לאחר הניגוב.

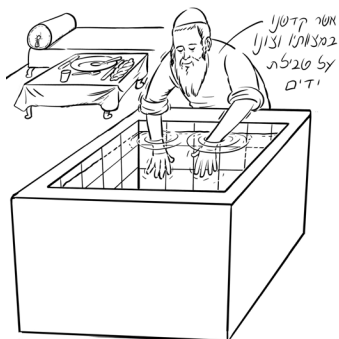
[מלשון המשנה ברורה משמע שאין באמירת "שאו ידיכם" משום הפסק, שהרי כל חששו הוא שמא יבוא לאחר את הברכה עד לאחר הניגוב, ולא מצד הפסק בין הנטילה לברכה].

4. שכח עד אחרי המוציא

הפסיד הברכה: כתב **המשנה ברורה**, שאם כבר בירך המוציא ועדיין לא בירך על נטילת ידים, שוב אינו מברך על נטילת ידים.

והוסיף **הביאור הלכה** (ד"ה מברך), שהטעם הוא שעיקר הנטילה נתקנה לצורך האכילה, וכיון שכבר התחיל לאכול, שוב לא שייכת ברכת על נטילת ידים. אולם אם בירך המוציא לפני שניגב את ידיו, עדיין יכול לברך על נטילת ידים לאחר מכן, כיון שעדיין לא נגמרה מצות הנטילה, שהרי האוכל בלא ניגוב ידיים כאילו אוכל לחם טמא.

והסתפק **בשער הציון** (סימן קסז ס"ק מד), באופן שניגב את ידיו לאחר ברכת המוציא ורק אחר כך נזכר

שעל המגבת הם מים טמאים, ונמצא שהמגבת מטמאת את ידיו.

אמנם **החזו"א** (סימן כה ס"ק יב ד"ה ובמה"ש סימן קסב) חולק וסובר, שלאחר שכבר נטל את ידיו, אף שעדיין לא ניגבן, אין נגיעת מים טמאים פוסלת את הנטילה. וביאר, שמה שמצינו שהנוגע קודם הניגוב ביד טמאה הפסיד את נטילתו, היינו משום שגזרו על טומאת ידים, אבל במים שנטמאו מחמת הידיים לא גזרו, שאין טומאתם ניכרת.

וכתב **השבט הלוי** (חלק ז סימן כ), שלמעשה בבית פרטי, שרק מספר אנשים משתמשים במגבת, אין לחוש בדרך כלל, כיון שכיום נוהגים לשפוך רביעית ויותר, ובפרט כאשר המשתמשים מוחזקים שנוטלים כהלכה. אולם במוסדות ציבור ובמקומות שרבים משתמשים באותה מגבת, כשהיא מצויה להיות טופח על מנת להטפיה, יש לחשוש שמא אחד מן המשתמשים לא נטל כדיו, והמים שעל המגבת נטמאו.

9. הפסיד בדיבור

מצוה לפרסם: כתב **בדרושי הצל"ח** (דרוש ד), שיש טעות מצויה גם אצל בני תורה, שיודעים לזהר שלא להפסיק בין ברכת על נטילת ידים לברכת המוציא, אולם לא יודעים לזהר שלא לדבר בין הנטילה לברכת על נטילת ידים. ומחודד, שעיקר ההקפדה צריכה להיות שלא להפסיק בין הנטילה לברכת על נטילת ידים, שאם הפסיק בדיבור קודם הברכה צריך לחזור וליטול, ואילו לאחר הברכה אינה אלא זהירות בעלמא.

וכתב **השבט הלוי** (חלק ג סימן יב), שאם הפסיק בדיבור לאחר הניגוב קודם הברכה, הפסיד את הברכה. אבל אם הפסיק קודם הניגוב, יש לומר שעדיין לא נגמרה המצוה ולא הפסיד את הברכה. ותלה הדבר בטעם חיוב הניגוב: אם הניגוב נצרך רק משום טומאת המים, הרי בנוטל רביעית בבת אחת, שמעיקר הדין אינו צריך ניגוב, כבר הסתיימה המצוה. אולם אם הניגוב הוא חלק מתקנת חכמים משום מיאוס, עדיין נחשב עוסק במצוה.

ומכל מקום מצדד, שגם לשיטת הט"ז והיש"ש שהניגוב מעכב, אין הכרח שיוכל לברך לאחר שהסיח דעתו מהנטילה, ונוטה להחמיר שלא לברך.

אם עבר ודיבר קודם הניגוב, לדעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (אבני ישפה חלק ד סימן יט סעיף א; אשרי האיש

מקום כתב **המגן אברהם**, שאם נפשו קצה עליו מרטיבות המים יש בכך משום מיאוס, וצריך לנגב (משנ"ב ס"ק מו).

רביעית: נחלקו הפוסקים האם צריך ניגוב כששופך רביעית על שתי ידיו בבת אחת, או רביעית על כל יד בפני עצמה, שהמים נשארים טהורים; לדעת **הבית יוסף** בשם **המרדכי** (ברכות פרק אלו דברים סימן רב), וכן נפסק **בשו"ע** (סעיף יג), אינו צריך ניגוב, כיון שהמים טהורים, ודינו כמטביל ידיו שאין בו מים טמאים שלא צריך ניגוב.

מאידך, לדעת **רש"י** **הים של שלמה והב"ח** (סימן קסה), צריך ניגוב גם בנוטל ברביעית, משום שעיקר טעם הניגוב הוא מצד המיאוס, ואין חילוק בין מים טמאים למים טהורים. ורק במטביל ידיו, שיסודו כדיו טבילת הגוף שהיא מן התורה, לא תיקנו חכמים ניגוב, שתקנה זו נאמרה דווקא בנטילת ידים, והכריעו למעשה **בשו"ע הרב** (סעיף יז), **ובמשנ"ב** (ס"ק מו) שיש להחמיר כדעה זו. וכן לדעת **רבינו חננאל**, שטעם הניגוב הוא משום חשש הכשר האוכלים לקבל טומאה, גם הנוטל ברביעית צריך ניגוב (ביאור הלכה ד"ה כאילו אוכל).

קשה לשכחה: כתב **המגן אברהם** בשם **התשב"ץ**, שלא ניגב את ידיו בחלוקה, משום שקשה לשכחה. **והפרי מגדים** מסתפק אם דין זה נאמר דווקא בחלוקה או בכל בגדיו (משנ"ב ס"ק מה).

7. בלי הפסק

עיקוב הניגוב: כתב **השו"ע** (סימן קסו), שטוב להיזהר שלא להפסיק בין הנטילה לברכת המוציא יותר מכדי הליוך כ"ב אמה. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק ד) בשם **המאמר מרדכי**, ששיעור זה מתחיל רק לאחר הניגוב, שכל זמן שלא ניגב את ידיו עדיין לא נגמרה הנטילה.

ומטעם זה הביא בספר **נטילת ידים כהלכתה** (עמוד עח הערה יא) עדות מבנו של **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל**, שכאשר היה מרחק בין מקום הנטילה למקום האכילה, לא היה מנגב את ידיו מיד, אלא היה ממתין עם הניגוב עד שהגיע למקום האכילה, ושם היה מנגב את ידיו.

8. ניגוב במגבת רטובה

טופח על מנת להטפיה: כתב **המחצית השקל** (סימן קסב ס"ק טז), שיש להיזהר שלא לנגב את ידיו במגבת שכבר ניגב בה חברו, והיא טופח על מנת להטפיה. ואף שכיום רוב העולם נוטלים רביעית על כל יד, מכל מקום אין הכל בקיאים בדיני הנטילה, ויש לחשוש שהמים

ייבוש ידיים במכונה

הרחבה בנושא ניגוב ידיים במכונות ייבוש ידיים, הופיע בגיליונות עומק הפשט:

גיליון 305 - ייבוש ידיים במכונה - אחרי נטילת ידיים צריך ניגוב ולא מעיל שתייבש

מאליו, ונחלקו פוסקי זמננו האם מכונות ייבוש ידיים שפועלת על ידי אוויר חם דינה כניגוב, ויש שחילקו בין הנוטל ברביעית לנטול בפחות מרביעית.

והרחיב בזה בספר שערי הברכה (פרק א סתיף מט).

גיליון 317 - במדור בית

הוראה - מעשה שהיה בשבת,

כאשר מכונת הייבוש הופעלה

בטעות, וההכרעה למעשה של גדולי ההוראה שחייב לסלק את ידיו תכף ומיד, שבכך תפסק הפעלת המכונה. ועצה טובה קמ"ל לנתק את מכשיר ייבוש הידים לפני שבת.

גיליון 449 - ניגוב ידיים בשעת ברכה - האם מותר לנגב ידיים

ולתלוש נייר תוך כדי ברכת אשר יצר ועל נטילת ידיים, מנהגי גדולי ישראל, וחילוקי הדינים בין הברכות השונות.

יש להוסיף, שבחלק ממכשירי הייבוש יש בית קיבול, שבו מצטברות טיפות מים מאנשים שניגבו במכשיר את ידיהם, ויש לחשוש שמה יגע בטיפות אלו ויפסלו דיו, ולכן יש להיזהר שלא לגעת בהן. מאידך, ישנם מכשירי ייבוש שפתח האוויר בהם הוא מלמטה, ואין בהם בית קיבול לטיפות המים, ובמכשיריים אלו חושש זה אינו קיים - ראה תמונות.

גיליון עומק הפשט
עומק הפשט

בית הוראה הילכתא

ייבוס ידיים במכונה
על נטילת ידיים
האם מותר לנגב ידיים במכונה?
האם מותר לנגב ידיים במכונה?
האם מותר לנגב ידיים במכונה?

גיליון עומק הפשט
עומק הפשט

הילכתא

ייבוס ידיים במכונה
על נטילת ידיים
האם מותר לנגב ידיים במכונה?
האם מותר לנגב ידיים במכונה?

גיליון עומק הפשט
עומק הפשט

הילכתא

ייבוס ידיים במכונה
על נטילת ידיים
האם מותר לנגב ידיים במכונה?
האם מותר לנגב ידיים במכונה?

דיני סעודה פרק לא סתיף י, כל זמן שלא ניגב את ידיו, עדיין לא הסתיימה המצוה, ויכול לברך. ועוד חידש (פסקי הלכות עמוד ז; אשרי האיש שם), שאם נטל רק יד אחת, עדיין מותר לו לדבר.

ועורר **בתשובות והנהגות** (חלק ב סימן קטו), שמצוי בחתונות וכיוצא בהן שאנשים משוחחים באמצע הנטילה, וראוי לפרסם ולהזהיר שלא להפסיק בדיבור. מהרגע שנטל יד אחת כבר התחיל במצוה ונתחייב בברכה ואסור לדבר, וכל שכן שאסור לדבר לאחר שסיים את הנטילה ועדיין לא בירך.

וכן כתב **האור לציון** (חלק ב פרק יא אות ג), שאסור להפסיק בדיבור של רשות, ואף לאחר שנטל יד אחת בלבד, כיון שהמצוה כבר התחילה, בפרט שכיום נוהגים ליטול ידיים ברביעית.

10. הפסק לעניית אמן

דברים שבקדושה: כתב האהל המגן (על המטה אפרים סימן תקצ"ז ס"ק ה), שמותר לענות "ברוך הוא וברוך שמו" קודם הניגוב. וכן כתב **האור לציון** (חלק ב פרק יא אות ג), שמי ששמע ברכה לאחר שנטל ידיו ועדיין לא ניגבן, רשאי לענות "אמן".

ולדעת **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (ביאורים) ומוספים דרשו סימן רכז הערה 12), אם שמע קול רעם בין הנטילה לברכה, יברך תחילה על הרעם, ולאחר מכן יחזור ויטול את ידיו ויברך על נטילת ידיים, ואינו צריך לטמא את ידיו קודם הנטילה השנייה.

דינים העולים

- א. ברכת הנטילה: כל הברכות מברך עליהן עובר לפשייתן, חוץ מברכת הטבילה. בנטילת ידים נחלקו הראשונים אם מברך לפניו או לאחריה, ומנהג העולם לברך לאחר הנטילה קודם הניגוב, שהוא גמר המצוה. והרוצה לברך קודם הנטילה רשאי אם ידיו נקיות.
- ב. **שכת לברך**: שכח לברך קודם הניגוב, מברך גם לאחר הניגוב, אך לאחר ברכת המוציא אינו מברך, אלא אם כן עדיין לא ניגב. הנוהג לומר "שאו ידיכם קודש", ישים לב לסיים את הברכה קודם הניגוב.
- ג. **חובת ניגוב**: חייב לנגב ידיו קודם האכילה. לא ינגב בחלוקו משום שקשה לשכחה. בנוטל רביעית נחלקו הפוסקים אם צריך ניגוב, וראוי להחמיר.
- ד. **בלי הפסק**: לא יפסק בין הנטילה המוציא יותר מכדי הילוך כ"ב אמה. כשמקום האכילה רחוק, רשאי לדחות את הניגוב עד מקום האכילה.
- ה. **מגבת רטובה**: לא ינגב במגבת רטובה טופח על מנת להטפוח, שיש לחוש למים טמאים. ויש מקילים במגבת ביתית.
- ו. **הפסק בדיבור**: אסור להפסיק בדיבור בין הנטילה לברכת על נטילת ידים. ואף בנוטל יד אחת לא ידבר, ויש מקילים. אם שח - חוזר ונוטל, ואם הפסיק אחר הנטילה קודם הניגוב, ספק אם עדיין יכול לברך.
- ז. **דבר שבקדושה**: לצורך דבר שבקדושה, כגון אמן וברוך הוא וברוך שמו, מותר לענות קודם הניגוב. השומע רעם בין הנטילה לברכה, יברך על הרעם, יחזור ויטול ידיו, ויברך על נטילת ידים, ואינו צריך לטמא את ידיו קודם הנטילה השנייה.

משיב כהלכה

שאלה: הנצרך לנקביו בסמוך לסעודה - כיצד ינהג?
אם יצא לשירותים קודם נטילת ידים, האם יטול פעם אחת ויברך גם אשר יצר וגם על נטילת ידים, ואם כן איזו ברכה יקדים, או שמא עליו ליטול פעמיים?
ואם נצרך לנקביו לאחר שנטל ידיו ולפני ברכת המוציא, כיצד ינהג?
וכן, היוצא לשירותים באמצע הסעודה - האם חייב לחזור וליטול ידיו ככל דיני נטילת ידים, והאם יברך שוב על נטילת ידים?

מקורות: שו"ע ומשנ"ב (סימן קסד סעיף ב - בתוך הסעודה, שו"ע סימן קסה סעיף א - קודם הסעודה, סימן קסו סעיף א - בין נטילה להמוציא), של"ה (שער האותיות קדושה), סימן קכ"ד (סימן קכ"ד ל"ה כשצריך), **שערי הברכה** (פרק א הערה קנב), **מאיר עוז** (חלק ז עמוד 345).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- פקס מספר 6507823-1532
- במייל 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת

ר' עזריאל בן ר' צבי הירש זצ"ל נלב"ע כ"ג תמוז
ור' אהרן בן ר' משה יעקב זצ"ל נלב"ע ט"ז תמוז
ת.נ.צ.ב.ה.

נושא הגיליון הבא:

'ברכת אשר יצר בסעודה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הן קל כביר ולא ימאס תפילת רבים
הרבו תפילה ותחנונים לרפואתו השלמה של
הג"ר חיים בן רעשא רייזל (ברמן) שליט"א
לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשוט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

קבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...